

Rundbrev december 2024.

Stockholm den 14 december 2024

Kära vänner!

Det är väl närmast oundvikligt att skriva om ljus och mörker när vi går in i årets sista månad. Trots att denna månad är årets mörkaste, tänds fler ljus runt omkring oss än någon annan månad, och de ljusen får ge oss en välbehövlig påminnelse om det ljus som motstår både det yttre och inre mörker som har så stor makt i världen. Det dagliga nyhetsflödet ger oss ständiga exempel på mörkrets bittra verklighet, men det finns också ett ljusflöde som trotsigt förkunnar att sista ordet ännu inte är sagt. Därför behöver det sägas om och om igen, "ljuset lyser i mörkret, och mörkret har inte övervunnit det". Citatet är hämtat ur en av predikotexterna på juldagen i år enligt Svenska kyrkans evangeliebok (Johannes 1:1–14), och i en annan av julens kända profetior läser vi att "det folk som vandrar i mörkret ser ett stort ljus, över dem som bor i mörkrets land strålar ljuset fram" (Jesaja 9:2). För de flesta av er som läser detta rundbrev leder de orden nog tankarna till Betlehems krubba och allt det som är själva anledningen till julens stora högtid.

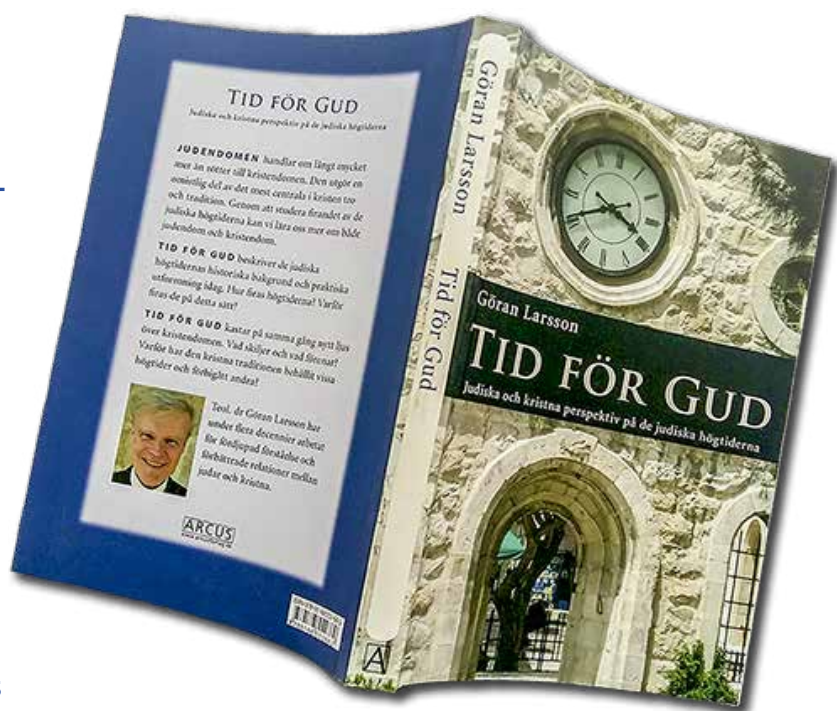
Men jag vill också påminna om att jul och nyår i år sammanfaller med den judiska högtiden **Chanukka**, som också kallas **Chag urim**, "ljushögtiden". På kvällen den 25 december tänds det första ljuset i chanukkaljusstaken, som sedan ökar i styrka med ett nytt ljus varje dag tills alla åtta ljusen brinner den 2 januari. Denna ljushögtid har också sina särskilda textläsningar. Profetläsningen på sabbaten utgörs av Sakarja 2:10–4:7, där vi till sist läser: "Icke genom någon människas styrka eller kraft skall det ske, utan genom min Ande, säger Herren..." Jag citerar medvetet ur 1917 års bibelöversättning eftersom många av oss kanske har sjungit just de orden i en känd bibelvisa, som nu finns i Svenska psalmboken 682.

Ursprungligen syftar orden på uppbyggandet av templet efter att Salomos tempel förstörts och folket återvänt från den babyloniska fångenskapen på 500-talet f.Kr. Men profeten Sakarjas bok syftar också på framtiden, och när den läses under Chanukka får orden också uttrycka hemligheten bakom det under som är själva anledningen till högtiden – judarnas mirakulösa seger mot alla odds under mackabeerupproret efter att syrierna hade skändat Jerusalems tempel och försökt påtvinga dem den hellenistiska religionen och därmed utrota deras tro och det liv de levde i lydnad för Torans bud. Upproret pågick i närmare fyra år, men år 164 f.Kr. kunde syrierna drivas ut och templet renas för att återinvigas den **25 kislew**, som i regel infaller under vår december månad. Det hebreiska ordet **chanukka** betyder ”invigning” och därför är högtiden också känd som ”tempelinvigningsfesten” och nämns även i Nya testamentet i samband med att Jesus firade den i Jerusalem (Johannes 10:22).

I min bok **Tid för Gud** har det kapitel som behandlar denna högtid fått överskriften ”Tempelinvigningsfesten och judarnas andliga förintelse” eftersom inget mindre stod på spel. I Mackabeerböckerna, som ingår i Bibelns apokryfiska böcker, finns många skildringar av denna svåra tid. Läs gärna till exempel I Mackabeerboken I (och framåt) samt 2 Mackabeerboken 10 om själva instiftandet av högtiden.

Men vad har då allt detta att göra med julens glädjebudskap och det kristna julfirandet? Jag tror inte att det föreligger något direkt samband annat än att de båda högtiderna infaller under årets mörkaste månad och även innehållsligt handlar om en kamp mellan ljus och mörker. Jag tror exempelvis att den grymme syriske kungen Antiochos Epifanes och kung Herodes – tillsammans med makthungriga tyranner i alla tider fram till dags datum – besitter många gemensamma karaktärsdrag, och att deras skuldregister i långa stycken sammanfaller. Inte sällan gjorde dessa enväldshärskare anspråk på gudomlighet eller utnyttjade religionen för att stärka sin ställning. Så antog Antiochos tillnamnet **Epifanes**, eftersom det betyder ungefär ”Uppenbararen”, det vill säga den som uppenbarar den grekiske guden Zeus. På liknande sätt lät den romerske kejsaren Augustus uppföra tempel till sin ära på många platser i det romerska imperiet. Ett av dessa tempel uppfördes av kung Herodes i Caesarea. Så det är kanske inte alltför långsökt att säga att Antiochos Epifanes kastar en lång skugga även över julevangeliet, där mörkrets makter både i höjden och i djupen befinner sig hotfullt nära barnet i krubban.

Viktigare än alla sådana yttre likheter och olikheter mellan den judiska tempelinvigningsfesten och den kristna julen är emellertid ett indirekt samband dem emellan som är oundgängligt och går ännu djupare. Antiochos Epifanes var inte ute efter att förintna judarna rent fysiskt eller ens förslava dem. Hans mål var att assimilera dem, tvinga dem att ge upp sin särart och anta majoritetens kultur. Tempelinvigningsfesten handlar alltså inte om rätten att vara *lika* utan precis tvärtom – om rätten att vara *olika*.

Den gången gällde det framför allt rätten att följa sin kallelse och övertygelse och vara trogen den uppenbarelse som Israels folk tagit emot och redan då burit vidare i närmare tvåtusen år. Det handlade om en andlig förintelse. Som vanligt blev många medlöpare eller orkade inte stå emot, medan andra valde martyriet. I detta sammanhang vill jag särskilt hänvisa till berättelsen i 2 Mackabeerboken 7, som innehåller en av de mest gripande skildringar av martyriet som jag vet, och om vad det innebär att vara trogen intill döden under de svåraste lidanden.

– Vad är då det djupaste sambandet mellan tempelinvigningsfesten och julen? Ett svar ger aposteln Paulus i Romarbrevet 11:17–18, där han uppmanar den kristna församlingen i Rom att besinna sig innan de dömden den del av det judiska folket som inte delade deras tro på Jesus: ”Om nu några av grenarna har brutits bort, och du som är en vild olivkvist har blivit inympad bland dem och fått del av det äkta olivträdets näringsrika rot, då ska du inte förhäva dig över grenarna. Om du förhäver dig ska du veta att det inte är du som bär roten utan roten som bär dig.” Judar och kristna bärs och närs alltså av samma rotsystem, men de kristna får inte glömma att de kommit in sist genom det som Abrahams, Isaks och Israels trofaste Gud har gjort genom det folk som han först anförtrodde med sitt Ord och sitt förbund. En kristen teologi enligt vilken judendomen helst borde ha försvunnit in i kristendomen går hand i hand med den hellenistiska kulturens totalitära anspråk och angrepp under Antiochos Epifanes. Låt mig citera några ord som avslutar kapitlet om tempelinvigningsfesten i **Tid för Gud**:

Antiochos Epifanes
(<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0>)

”Judarnas kamp den gången bör också mana kristna till tacksamhet. Judendomens överlevnad utgör nämligen grunden för den kristna tron. Enligt Johannes 4:22 säger Jesus att ’frälsningen kommer från judarna’. De kristnas historia och framtid är för evigt sammanflätad med judarnas. Så blir den seger som tempelinvigningsfesten påminner om till sist något som skapar förutsättningen för den kristna julen, eller lite mera tillspetsat: judarnas seger över **Epifanes** utgör ett villkor för de kristnas **epifania**.” Det med **Epifanes** besläktade grekiska ordet **epifania** betyder ”uppenbarelse” och är ett av de äldsta kristna namnen på julen. I vår västerländska tradition avser ordet numera i regel dock trettondedagshelgen, som sammanfaller med den östkristna julen.

Både Chanukka och Jul vilar på den förvissningen: ”Icke genom någon människa styrka eller kraft skall det ske, utan genom min Ande, säger Herren...” Eller som Jesu mor uttrycker det när hon börjar ana vad Gud ska göra och bekräfta genom det barn hon snart ska föda:

”Han gör mäktiga verk med sin arm, han skingrar dem som har övermodiga planer. Han stör tar härskare från deras troner, och han upphöjer de ringa. Hungriga mättar han med sina gåvor, och rika skickar han tomhänta bort. Han tar sig an sin tjänare Israel och håller sitt löfte till våra fäder: att förbarma sig över Abraham och hans barn till evig tid.” Därför kommer Ordets ljus inte att slockna så länge denna tidsålder varar och tills de orden når sin slutgiltiga fullbordan i en bättre värld: ”Och det skall inte mer bli natt, och ingen behöver längre ljus från någon lampa eller solens ljus, ty Herren Gud skall lysa över dem.” (Uppenbarelseboken 22:5)

Om ni önskar **Tid för Gud** eller någon annan av fondens böcker, går det bra att beställa dem direkt hos mig genom e-post eller sms; se fliken "**Jubileumsfondens böcker**" på hemsidan. Jag lovar att skicka ut böckerna omedelbart. Jag vill också påminna om "Kommande händelser" på hemsidan, där vi undan för undan försöker lägga in nya programpunkter. Det har inte blivit så många ännu, men snart kommer jag exempelvis att pålysa en bibeldag i Anderstorp den 12 mars.

Till sist vill jag tillsammans med styrelsen för Jubileumsfonden tacka för alla gåvor som kommit in under året och som gör det möjligt att fortsätta vårt arbete för fördjupade kunskaper och för ökad förståelse och respekt, framför allt mellan Bibelns judiska och kristna arvtagare. Jag ska inte göra någon hemlighet av att vi känner av en sorts "lågkonjunktur" där er vänskap, omtanke, förbön och ert fortsatta stöd betyder uteslutande mycket.

Så önskar jag er nu en God Jul, en glädjefull Chanukka och allt gott inför det nya året!

Er tillgivne

Göran Larssons jubileumsfond för judisk-kristna relationer

Adress i Sverige: Sommarvägen 1, 177 61 Järfälla; tel. 0730949504

E-postadress: goran.larsson@judiskkristnarelationer.se

Hemsida: <https://www.judiskkristnarelationer.se>

PlusGiro: 195 85 45-4; Bankgiro: 5374-4249

Swish: 1230 872 424